

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р Габриела Белова –

декан на Правно-историческия факултет в Югозападния университет
„Неофит Рилски“,

член на научно жури за присъждане на образователна и научна степен
„доктор“
на основание Заповед № 1040/ 02.05.2018 г. на Ректора на ЮЗУ „Неофит
Рилски”

с кандидат: Теодора Иванова,

**докторант на самостоятелна подготовка в научна област 3. Социални,
стопански и правни науки, професионално направление 3.6 „Право”,
научна специалност „Международно право и международни отношения”,**
автор на дисертационен труд на тема: **„МЕЖДУНАРОДНИ СТАНДАРТИ В
ПРАВОСЪДИЕТО В ИНТЕРЕС НА ДЕЦАТА”**

1. Биографични данни за докторанта

Докторантът Теодора Иванова е родена на 12.08.1967 г. През 1998 г. се дипломира като магистър по право в Югозападен университет „Неофит Рилски“ - гр. Благоевград, полага практическия стаж към Министерство на правосъдието и придобива юридическа правоспособност.

От 2001 г. до настоящия момент работи в Държавната агенция за закрила на детето като за период от 2007 до 2013 г. е изпълнявала длъжността Главен директор на Главна дирекция „Контрол по правата на детето“. През този период Теодора Иванова е част от екипите, които осъществяват непрекъснат мониторинг и контрол върху състоянието на децата в специализираните институции, това число в социално-педагогическите интернати и възпитателните училища-интернати, в които са настанени децата

с противообществени прояви. Под нейно ръководство са изготвяни аналитичните доклади на Държавната агенция за закрила на детето, в които се формулират изводи за нарушени права на тези деца, както и съответните препоръки. Работата ѝ по тези документи подпомага докторантката да направи в дисертационния труд предложения, свързани с промяна на законови и подзаконови нормативни актове.

От 2013 г. Теодора Иванова е главен секретар на Държавната агенция за закрила на децата. От началото на м. февруари до м. август 2018 г., на основание заповед на министър-председателя на Република България, Теодора Иванова изпълнява длъжността заместник-председател на Държавната агенция за закрила на детето.

От 2016 г. до настоящия момент, тя изпълнява и длъжността председател на Обществения съвет към Център „Фонд за лечение за деца“.

През м. април 2013 г. е зачислена като докторант на самостоятелна подготовка към катедра „Международно право и международни отношения“ в Правно-историческия факултет на ЮЗУ „Неофит Рилски“. Участвала е в международни и национални научни конференции и има две публикации, свързани с темата на дисертационния труд. Ползва с уважението на колегите в катедрата.

2. Законови изисквания относно процедурата и дисертационния труд

Процедурата е открита и се провежда съгласно изискванията на ЗРАСРБ и Правилника за прилагането му, Вътрешните правила за развитие на академичния състав в ЮЗУ „Неофит Рилски“. В рамките на законовия срок са представени изискуемите документи и дисертационният труд.

В съответствие с чл. 6, ал. 3 от Закона за развитие на академичния състав на Република България и чл. 27 от Правилника за прилагането му,

дисертационният труд трябва да съдържа *научни или научноприложни резултати, които представляват оригинален принос в науката* и да показва, че кандидатът притежава *задълбочени теоретични знания* по съответната специалност и *способности за самостоятелни научни изследвания*. Съгласно чл. 27 (2) от Правилника към Закона дисертационният труд трябва да бъде представен във вид и обем, съответстващи на специфичните изисквания на първичното звено, в което докторантката е осъществил изследването. Констатирам, че тези законови изисквания са изпълнени.

3. Относно обема, структурата и съдържанието на дисертационния труд. Оценка на научните и практически резултати и приноси на представения дисертационен труд.

Представеният дисертационен труд е посветен на международноправните актове за защита на правата на децата и подкрепящите ги международноправни стандарти в тази област, които са част от глобална система за закрила на правата на човека. Научно-изследователската задача е свързана с изясняването и прилагането на стандарти и механизми, свързани с правата на децата в областта на правосъдието, идентифициране на нормативни противоречия, водещи до несъответствия при реализирането на международната защита на правата на децата, което прави изследването значимо, актуално и навременно, с оглед предстоящите реформи в областта на детското правосъдие в Република България. Избраната тема е напълно дисертабилна и представлява **самостоятелно и задълбочено изследване** в българската международноправна наука.

Безспорно, разработката е посветена на един **актуален** и **изключително важен** за Република България въпрос, какъвто е реформата на

съдебната система, част от която е и правосъдието в интерес на децата. Независимо от нееднозначното отношение в обществото към реформата в съдебната система като цяло, нагласата относно реформата в областта на детското правосъдие би могла да се определи като положителна. Както справедливо посочва докторант Т. Иванова, Република България е подписала и ратифицирала редица международни договори, включително и Конвенцията за правата на детето през 1991 г., които са съотнесими към защита на правата на децата, но въпреки поетия ангажимент, степента на осъществяване на задълбочена реформа е незадоволителна и е наложителна промяна на националното законодателство (с.159-160).

Представеният дисертационен труд поставя акцент и върху факта, че детското правосъдие в България е обект на дългогодишна реформа, която продължава повече от две десетилетия. Тази реформа е част от държавната политика за закрила на правата на децата и е неразривно свързана с политиките за правосъдие. Характерно за правната система в страната ни е общата рамка, включваща правни и административни процедури, които се прилагат едновременно и паралелно и много често не са в интерес на децата, с което се нарушават редица международни актове и стандарти (с.206).

Стъпка в посока на промяната е направена през 2011 г., когато е публикувана Концепция за държавна политики в областта на правосъдието за детето. През 2013 г. е приета и Пътната карта за изпълнение на Концепцията за държавна политика в областта на правосъдието за детето (2013-2014), която предлага мерки в областта на наказателното правосъдие за деца и на политиката за превенция и противодействие на поведение в конфликт със закона. Според докторант Т. Иванова реформата обаче е наложителна, защото децата са най-големите потърпевши от липса на правосъдие, тъй като много

често, те са едновременно жертви и извършители, но са третираны само като престъпници.

Представеният дисертационен труд обръща внимание и върху това, че относително самостоятелно, но едновременно съществуват отделни системи в областта на правосъдието на деца, а именно - системата за превенция на престъпността и системата за закрила на детето. Така, функционирайки паралелно, но без взаимодействие помежду си, те понякога не успяват да гарантират най-добрия интерес на детето, което води до нарушаване на международните договори и стандарти (с.11) – ситуация, която според авторката, нашата страна е необходимо да преодолее и да продължава да съблюдава поетите международни ангажименти.

В допълнение към това, следва да бъде изтъкнато, че представената разработка анализира почти всички направени изследвания на темата, като предлага собствени изводи и подход за премахване на дефицита в нормативната уредба.

Дисертационният труд е структуриран в увод, три глави, заключение и библиография, общо в обем от 213 стандартни страници. При разработването на дисертационния труд са използвани 103 източника на български език и на чужд език, както и интернет-източници. Научният апарат е богат – 270 бележки под линия, които са разнообразни както в библиографски, така и в тълкувателен аспект. Съдържанието на отделните глави е разпределено в подходящо обособени структурни части, а в заключението са обобщени осъществените дейности и са очертани основните приноси. По мое мнение, представеното изследване има достатъчен обем и балансирана структура, като с оглед спецификата на темата и поставените цели намирам структурата

за удачна и напълно защитима. Формулираните от докторант Теодора Иванова предмет, цели и задачи на дисертацията са в пълно съответствие с темата и авторския замисъл, стоящ зад нея.

За изпълнението на научната задача авторът се основава върху **методология**, включваща нормативен, историко-хронологически и сравнителен методи, допълнени с формално-логическия подход. Използваните в труда общонаучни и специални методи на научно изследване не могат да не срещнат одобрение и подкрепа от страна на компетентния читател. Изложението съдържа ясно формулирани авторски тези, разбираеми и аргументирани твърдения на автора. Безспорно, информационните източници като количество и качество също създават необходимата основа за формулиране на изводи и обобщения. Считаю, че достигнатите изводи и обобщения са резултат от системна изследователска работа с прилагане на адекватна методология. Намираю, че представеният за защита дисертационен труд е оригинален и е напълно самостоятелна работа на колежата Теодора Иванова.

Намираю формулираните от докторант Теодора Иванова приносни моменти на дисертационния труд за съответни на съдържанието на текста и за безспорни. Бих си позволила известно окрупняване, като сред посъществените **достойнства** на дисертационния труд могат да бъдат посочени:

Добросъвестно е анализиран значителен обем от актове и документи, свързани с международните стандарти на правосъдието в интерес на децата, като е обхваната цялата проблематика на изследваната материя съобразно формулираната тема. Демонстрирано е изключително добро познаване на международноправните актове, правото на Европейския съюз и на Съвета на Европа. Налице е аналитично, но и критично отношение към съществуващите

теоретични конструкции, съдебна практика и национално законодателство. Отбелязано е, че в българските съдилища Конвенцията за правата на детето намери широко приложение, като същевременно е важно и значението на специалния закон – Закон за закрила на детето. Напълно обоснован е изводът на докторантката, че законодателството в България в областта на закрилата на детето в голяма степен стъпва на международните стандарти, но има и редица предизвикателства, свързани с интегрирането на правата на детето в наказателното производство.

Изложението се характеризира с ясен, научен език и стил. Почти не се забелязват правописни и пунктуационни грешки. Цитиранията са коректни.

С оригиналност се отличава и направеният кратък исторически анализ на международноправните документи и стандарти, регламентиращи правата на децата участници в правосъдието, при което е поставен акцент върху правата на децата в конфликт със закона, като Правилата на ООН относно минималните стандарти за осъществяване на правосъдие по отношение на ненавършили пълнолетие лица (Пекински правила), Насоките на ООН за превенция на противообществените прояви на ненавършилите пълнолетие лица (Насоки от Рияд), Правилата на ООН за закрила на ненавършилите пълнолетие лица, лишени от свобода) и др.

Оригинална илюстрация на изложението представлява разграничаването на правата на децата, регламентирани на универсално, регионално и национално равнище в таблицата на с.69, както и сравнително правния анализ на добрите практики за младежко правосъдие в други държави.

Дисертационният труд се характеризира със сериозно **практико-приложно измерение и принос**. Изследвани са модели, актуални и важни за

Република България и съдебната система като цяло. Новост в българската наука представлява анализът, че в законодателната и административна рамка в областта на детското правосъдие продължават да съществуват **две системи**: система за противодействие на престъпността, или наречена още система за превенция и противодействие на детското асоциално поведение, и системата за закрила на детето. Както справедливо отбелязва докторантката, тези две системи се регулират от Закона за борба с противообществените прояви на малолетните и непълнолетните, Наказателния кодекс, Наказателнопроцесуалния кодекс, Закона за предучилищното и училищно образование и Закона за закрила на детето. Системите функционират едновременно, в рамките на концептуално различни правни актове, при липса на координация между отговорните институции и липса на ясно разграничение на мерките (едните са наказателни, а другите са мерки за закрила), което води до нарушаване на правата и интересите на тези деца.

Новост в българската литература представлява и анализа на проекта на Закон за отклоняване от наказателното производство и налагане на възпитателни мерки на непълнолетни лица, който не дава ясен отговор на въпроса: децата до 14-годишна възраст, извършители на престъпно деяние под юрисдикцията на коя система попадат – социалната или правосъдната. Докторант Иванова изтъква аргументи в полза на социалната система система, тъй като общоприетият стандарт не позволява деца до 14-годишна възраст да бъдат настанявани в затворени институции.

В този смисъл, разработката включва в синтезиран вид значителна по обем информация, която позволява постигането на верен анализ и цялостно представяне на проблематиката, поради което направените изводи и обобщения имат безспорен характер, нерядко видимо обогатени от сериозния

личен практически опит на автора.

4. Критични бележки и препоръки към дисертационния труд

Разбира се, към дисертационния труд най-добронамерено могат да бъдат отправени и някои препоръки, като например, избягване на известни повторения на определени места от изложението и др. Позволявам си да смятам обаче, че посочените слабости са извиними и категорично не са достатъчни, за да се подложи под съмнение общото добро качество на труда.

5. Заключение

Въз основа на изложените констатации и изводи може да се приеме, че представеният дисертационен труд представлява качествено научно изследване, което се характеризира с висока степен на актуалност и съдържа резултати, които представляват оригинален принос в българската международноправна литература. Същевременно, разработката е ценен принос към практиката. Дисертационният труд е доказателство, че докторантът има задълбочени теоретични познания в научната област на изследването. Той свидетелства за способност за самостоятелно мислене и провеждане на успешни собствени научни изследвания. Видно от хода на процедурата и представените материали, следва да се приеме, че са изпълнени и формалните изисквания относно вид, обем, оформление и съдържание на дисертацията.

В качеството ми на член на научното жури по чл. 9 от ЗРАСРБ давам **положителна оценка** на дисертационния труд на **Теодора Иванова** в откритата процедура за публична защита и изразявам мнение, че трудът **отговаря на изискванията** на чл. 6 (3) от Закона за развитие на академичния състав в Република България и на чл. 27 от Правилника за прилагането му и

се явява необходимата основа за присъждане на образователна и научна степен „доктор“ в научна област 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.6 „Право“, научна специалност „Международно право и международни отношения“.

Проф. д-р Г. Белова